(ME)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 17. februar 1989 kl. 9.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Kåre Willoch.

Til stede var: Kjell Magne Bondevik, Ingeborg Botnen, Johan Buttedahl, Einar Førde, Harald U. Lied, Jan Petersen, Gunnar Skaug, Kåre Willoch, Liv Aasen, Kjell Magne Fredheim, Arve Berg, Carl I. Hagen, Thor Knudsen, Oddrunn Pettersen, Asbjørn Sjøthun, Harald Synnes, Inger Pedersen (for Gunn Vigdis Olsen-Hagen), Inger Lise Gjørv (for Brit Jørgensen), Sigurd Holemark (for Kaci Kullmann Five), Kjell Furnes (for Borghild Røyseland), Leiv Blakset (for Johan J. Jakobsen) og Hanna Kvanmo (for Theo Koritzinsky).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorvald Stoltenberg og handelsminister Jan Balstad.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet underdirektør Einar M. Bull og førstekonsulent Bjørn Eidem. Fra Landbruksdepartementet underdirektør Sverre Kvakkestad.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

Dagsorden:

1. GATT.

2. Eventuelt.

KOMITEENS LEDER: Da kan vi konstatere at møtet er satt.

Sak nr. 1.

GATT.

KOMITEENS LEDER: Jeg gir ordet til handelsministeren.

(ME)

STATSRÅD JAN BALSTAD: Jeg håper jeg kan få bruke noen minutter på å gå gjennom dette, for jeg føler et visst behov for å prøve å lage en helhet ut av det. Så ha meg unnskyldt hvis det tar litt tid.

Ministermøtet i Montreal ble på grunn av uenighet om sentrale emner som jordbruk, tekstiler, immaterielle eiendomsrettigheter og beskyttelsestiltak ikke avsluttet med konsensus. Utfallet av møtet var blandet, idet enkelte positive resultater ble oppnådd - spesielt hva angår tropiske produkter, tvisteløsning, handel med tjenester, toll og GATT-systemets virkemåte - mens det viste seg umulig å komme til enighet på de fire ovennevnte områder. Grunnene til dette er flere. De viktigste er utvilsomt uenigheten om den langsiktige målsettingen for jordbruk skal være eliminasjon eller reduksjon av støtte og uenigheten om hvorvidt GATT skal behandle immaterielle eiendomsrettigheter. India førte an i motstanden mot dette og knyttet utviklingen i dette spørsmålet bl.a. til utviklingen i tekstiler. Det er også klart at enkelte av de jordbrukseksporterende land, i første rekke Argentinga, ikke kunne akseptere konkrete resultater på øvrige områder uten at enighet var oppnådd på jordbruk.

Resultatet av disse motsetningene ble at ministermøtet besluttet at det skal avholdes et nytt møte på høyt embetsmannsnivå i første uke av april 1989. Resultatene fra Montreal skulle i mellomtiden "fryses". GATTs generalsekretær Arthur Dunkel fikk i oppdrag å holde konsultasjoner på høyt nivå på de fire gjenstående områder. Alle resultater skulle så bli gjennomgått på møtet i april.

Det var allerede før ministermøtet klart at jordbruk ville bli ett av de vanskeligste forhandlingsområder. Det hadde ikke vært mulig for forhandlingsgruppens formann å fremlegge noen omforenet rapport til forhandlingskomiteen. USA stod fast på at ministervedtaket i en eller annen form måtte slå fast at et langsiktig mål måtte være en eliminering av støtte til jordbruket med virkning på handel. EF kunne ikke akseptere dette.

Den fastlåste posisjon på jordbruk førte til at landene i den såkalte Cairns-gruppen - Australia, New Zealand, Argentina m.fl. - truet med å trekke seg fra runden. Låsingen førte videre til at deltakerlandene ikke ønsket å gi konsesjoner på de øvrige gjenstående områder.

(ME) Det er imidlertid klart at uenigheten på jordbruk i Montreal i første rekke gjaldt de langsiktige tiltak, og at det for kortsiktige tiltak ventelig ville ha blitt oppnådd enighet uten låsingen på det langsiktige. Det er rimelig å anta at denne enigheten ville ha inneholdt en form for fastfrysing av støttenivå og/eller de enkelte virkemidler. Det ble klart at EF kunne akseptere en frys pluss en reduksjon av total jordbruksstøtte på kort sikt. Det ble også kjent at en reduksjon på anslagsvis 10 pst. på visse betingelser, bl.a. om basisås, ville være akseptabel for EF. Jeg gjorde det i Norges innlegg i plenumsdebatten klart at frys måtte oppfattes i reelle termer og måtte innebære tilstrekkelig fleksibilitet både med hensyn til frys av samlet støtte og/eller av enkelte virkemidler.

Det er vanskelig å forutsi utviklingen fram mot aprilmøtet. Mye vil avhenge av om den nye amerikanskje administrasjonen vil være villig til å modifisere sin steile linje. Det foregår i øyeblikket - altså 16. - 17. februar - konsultasjoner mellom USA og EF, ledet av henholdsvis landbruksminister Yeutter og den nye utenrikskommisjonær Andriessen.

GATTs generaldirektør har nettopp avsluttet - altså 13. - 15. februar i år - den første runden i sine konsultasjoner. Konsultasjonene har foreløpig ikke ført til resultater. USA krever fortsatt en viss parallellitet i behandlingene av langsiktige og kortsiktige tiltak, men krever ikke lengre at det langsiktige målet først er slått fast. Dunkels konsultasjoner har tatt utgangspunkt i kortsiktige tiltak i form av frys og reduksjon samt langsiktige tiltak.

Frysdebatten kan oppsummeres omtrent slik:

- Det var enighet om at kortsiktige tiltak måtte være i samsvar med langsiktige tiltak og at kortsiktige tiltak måtte kunne gjennomføres innenfor eksisterende lovgivning.
- Det var ingen som reserverte seg mot å bidra til en kortsiktig forpliktelse basert på en eller annen form for frys. Med hensyn til hva vi på norsk side mener med dette, vil jeg henvise til hva jeg sa i Montreal.
- De fleste land gikk inn for å definere frysforpliktelser på basis av konkrete landbrukspolitiske virkemidler - bl.a. USA og Cairns-gruppen. Løsninger basert på totalstøtte som foreslått av EF var uakseptable.
- Norden og det øvrige EFTA gikk inn for en fleksibel frys. Dvs. at de enkelte bidragsytere selv vil kunne definere sine bidrag innenfor visse rammer.

(ME) EF kunne gå med på reduksjon av basis av totalstøtte. Hvor stor reduksjonen kunne bli, måtte avhenge av forhandlingene. EF avviste imidlertid kategorisk muligheten for å godta reduksjon på annen basis når det gjelder kortsiktige tiltak.

Konklusjonen på denne del av debatten var at man ikke har beveget seg siden desember i fjor. Alle elementene er fortsatt med i forhandlingene, det gjelder også ikke-økonomiske faktorer som er viktige for Norge i arbeidet med å forsvare de norske jordbrukspolitiske målsettingene, bl.a. produksjonsmålet og bosettingsmålet.

De nordiske land samarbeider nært i GATT og i Uruguay-runden bl.a. på basis av felles forslag og felles talsmenn. Nordens interesser i Uruguay-runden er i stor grad sammenfallende. Det er dette faktum som gjør det nære samarbeidet mulig. Også på jordbruksområdet har de nordiske land mye felles, selv om de jordbrukspolitiske systemene bl.a. når det gjelder importvernet er forskjellige. Det er også forskjell i selvdekningsgrad. Jeg kan imidlertid opplyse at Sverige er i ferd med å foreta en nyorientering i sin jordbrukspolitikk.

Sverige søker å bevege seg bort fra den såkalte "høgprislinjen". Svenskene vil i større grad bygge på direkte inntektsstøtte og legger opp til en større grad av aktiv tilpasning til den internasjonale utvikling.

Da Norden la fram sitt felles forslag i jordbruksforhandlingene i 1987, var forskjellen mellom de nordiske lands jordbrukspolitikk mindre enn den er i dag, og dette kan jeg komme nærmere inn på hvis det er ønskelig.

I utenriksdebatten konstaterte jeg at det er en utvikling på gang internasjonalt i retning av økt liberalisering og større multilateral disiplin med sikte på å løse problemene som eksisterer i internasjonal handel med jordbruksprodukter. I klartekst vil dette kunne bety - som jeg sa - at vi vil måtte forholde oss til en internasjonal konsensus om gradvis nedbygging og/eller omlegging av støtteordningene slik de praktiseres i dag.

Jeg tror dette fortsatt er gyldig og at det er vanskelig å trekke konklusjoner utover dette. Det forhindrer ikke at man kan tenke høyt om mulige utfall av aprilmøtet.

(ME) Det er nå lite sannsynlig at vi får konklusjoner på eple- og pærepanelet før begynnelsen av april. Det betyr at vi på det tidspunkt har ett problem mindre å forholde oss til.

Jeg vil vise til den måten jeg tenkte på da jeg sa det jeg sa i utenriksdebatten. Vi har, slik jeg oppfatter det, noen aktuelle opsjoner. Vi kan i paneldebatten i gunstigste fall bli frikjent for USAs anklage, og vi kan i Uruguay-runden få en fortsatt blokkering mellom USA og EF, eller en "frys i reelle termer". Da er det lite som behøver å skje i Norge. Men når det gjelder panelet, kan det bli uavgjort. Det kan bli en noe vanskeligere situasjon, særlig hvis det kombineres med at vi får en frys uten indeksjustering eller en moderat reduksjon, med fleksibilitet. Da er vi inne i en litt annen situasjon. Og i ytterområdet kan USA få medhold i paneldiskusjonen. Det betyr at vi ikke kan benytte oss av "bestefarsklausulen", og vi kan få sterke krav om rask implementering av det som der blir vedtatt. På den anne side kan vi få EFs forslag til konklusjon i Uruguay-runden, altså en stor reduksjon, 10 - 15 pst. "overall", litt avhengig av basisår, kanskje pluss krav til visse enkeltinstrumenter.

Det var den måten å tenke på som jeg mente jeg burde forelegge for Stortinget slik at vi alle kunne begynne å tenke på hvordan vi skulle møte de ulike aktuelle situasjonene.

Den debatten vi har sett i norsk presse om Uruguay-runden og Norges deltakelse i den, har vært preget av sterk fokusering på jordbruket og mulighetene for at norsk jordbrukspolitikk skal bli stilt overfor krav om endringer. Det er klart at man fra norsk side i disse forhandlingene kjemper for løsninger som ivaretar hensynet til norsk jordbrukspolitikks hovedmål, bl.a. produksjonsmålet og bosettingsmålet, som jeg var inne på tidligere. Hensynet til importvernet står her naturligvis sentralt.

Det er ikke unaturlig at oppmerksomheten blir rettet mot den delen av norsk økonomi som er mest sårbar. Men vi må ikke glemme at andre vesentlige deler av norsk næringsliv berøres av disse forhandlingene og vil få bedre vilkår hvis forhandlingene lykkes. Og det er etter mitt skjønn Regjeringens oppgave å lose vårt land gjennom de utfordringer som Uruguay-runden stiller oss overfor, slik at vi også kan dra nytte av de muligheter som ligger innenfor Uruguay-runden.

(ME) KOMITEENS LEDER: Jeg takker handelsministeren for redegjørelsen og gir ordet til Buttedahl som første taler.

JOHAN BUTTEDAHL: Jeg vil bare gi uttrykk for at jeg synes det er bra at vi fikk dette møtet såpass tidlig som vi nå gjorde, all den tid det ikke stod på forrige møtes dagsorden.

Det var for så vidt en grei orientering handelsministeren gav av situasjonen og om utviklingen fra Montreal-møtet og fram til i dag, med betraktninger om hvordan situasjonen er nå foran aprilmøtet. Men handelsministeren kom ikke inn på den atmosfæren som er skapt i den senere tid når det gjelder disse spørsmål, og den uro som nå gjenspeiler seg i norsk landbruk, ut fra de forskjellige etter mitt syn uklare informasjoner og opplysninger og innkast som har kommet.

Jeg vil i den sammenheng tillate meg å henlede oppmerksomheten på den smule debatt som har vært om det utspill de nordiske land hadde i desember 1987, hvor det i et av punktene står at det bør være en økt markedsadgang gjennom redusert importbeskyttelse og styrkede GATT-regler og disiplin. Dette ble jo framstilt som om Stortinget var blitt orientert på grunnlag av en pressemelding, fordi her ligger jo et annet forhold enn det vi egentlig - og igjen etter mitt syn - er blitt presentert, nemlig at det er de internasjonale påtrykk som har gjort at Norge må ta sine forholdsregler og har ført sin politikk i de internasjonale fora. Mens vi her får i klartekst at det har vært et initiativ fra de nordiske land og Norge på disse spørsmål - altså den stikk motsatte oppfatning. Det er ikke det internasjonale påtrykk som har vært utslagsgivende, men egne initiativ. Det synes jeg ikke er kommet godt nok fram i den debatt som har vært hittil. Grunnen til at jeg fremmer akkurat dette, det er at utenriksministeren den 31. mai i fjor avgav innstilling til St.meld. nr. 63 om enkelte handelspolitiske spørsmål, Innst. S. nr. 253 for 1987-88, som har ganske sterke formuleringer om Norges holdning til importvernet. Jeg henviser til side 12 og 13 i den innstillingen, hvor en enstemmig komite bl.a. sier:

> "Komiteen går ikke inn for en generell liberalisering av importvernet, fordi dette ville føre til økning av importen fra industriland til skade for norsk jordbruk."

Men så sier de:

> "Det bør derimot arbeides videre med mulighetene for tiltak som kan øke importen av varer fra u-land, og at dette skjer uten konflikt med norske produksjonsmål med et varespekter som også passer u-landene."

(ME) Og videre en setning som har stor betydning:

"... vil komiteen vise til at dersom produksjonsmålet for jordbruket skal kunne opprettholdes, må Norge ha et betydelig importvern."

Handelsministeren nevnte også dette målet, han brukte til og med målet om bosetting. Det har jeg ikke hørt før, men det er bra. Men inntektsmålsettingen ble ikke nevnt. Det er en del uklarheter her som jeg synes er kritikkverdige. Og når til og med landbruksminister Øyangen i sitt svar til representanten Gjønnes - som meget fortjenstfullt tok opp denne saken - i spørretimen nå onsdag sa at det som nå gjøres, er ikke i strid med hva Stortinget har uttalt, verken i sin innstilling S. nr. 253 eller i debatten om den. Hun henviste hele tiden til stortingsmeldingen, men det er jo stortingsmeldingen pluss innstilling og debatt som er retningsgivende også for Regjeringens behandling av disse spørsmål. Jeg vil be om en kommentar fra handelsministeren om dette, fordi jeg har sett i pressen at Regjeringen er blitt anklaget for å spille på to hester - for å bruke et slikt uttrykk - og det synes jeg ikke er verdig i disse meget ømtålige spørsmål.

Helt til slutt sa handelsministeren at det er stor enighet i de nordiske land om et opplegg. Jeg aksepterer at det kan være det, men det er jo stor forskjell på jordbrukspolitikken i Norge og i Sverige. Norge er jo det land i Europa som har størst import - knapt 50 pst. selvforsyningsgrad, en landbrukspolitikk som etter mitt syn er ganske spesiell. Jeg forventer derfor at disse forhold blir trukket sterkt fram i samtalene mellom de nordiske land forut for møtet i april, og at Norges spesielle landbrukspolitikk da vil bli vektlagt.

Jeg vil gjerne be om å få en kommentar fra handelsministeren på disse spørsmål som jeg nå har kommet med.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg vil ta opp den tråden som Buttedahl slapp.

De drøftingene en nå står oppe i, har vel utgangspunkt i det mandatet som ble gitt for Uruguay-runden i 1986, og det er to punkter der som særlig har akutalitet for den diskusjon vi nå fører. Det er målsettingen om

"1. Forbedre markedsadgangen ved bl.a. reduksjon av importbarrierer.
2. Forbedre konkurranseforholdene ved å øke disiplinen med hensyn til bruken av alle direkte eller indirekte subsidier og andre tiltak som påvirker direkte eller indirekte landbrukshandelen, inkluderende den trinnvise reduksjon av deres negative effekter og behandlingen av deres årsaker."

(ME) Altså, for å si det i klartekst: Punkt 1 - reduksjon av imprtvernet. I punkt 2 ligger vel i realiteten en reduksjon av subsidiene. Og der har da landbruksministeren - som Buttedahl viste til nå - sagt til min partifelle i Stortingets spørretime at Regjeringen mener å ha dekning for disse forhandlingsmålene i Stortinget gjennom fremleggelse av St.meld. nr. 63 for 1986-87. Jeg kan knapt huske det, men Liv Aasen sitter med innstillingen fra komiteen og kan kanskje bekrefte at komiteen sluttet seg til disse forhandlingsmålene. Det kan jeg for min del ikke huske at vi har gjort, men jeg vil gjerne ha handelsministeren til i tilfelle å kommentere det.

Punkt 2 i denne utviklingen var at de nordiske land aktivt - som også Buttedahl nevnte - fremmet et eget forslag med tre grunnleggende element, hvor det bl.a. heter i norsk oversettelse:

> "Øyeblikkelige og langsiktige tiltak for å redusere landbruksstøtten som i alvorlig grad forstyrrer handel med landbruksprodukter."

Altså subsidier.

Og punkt 2:

> "Økt markedstilgang gjennom redusert importvern og styrkede GATT-regler og disiplin."

Det er altså noe som ikke bare Norge har akseptert i GATT, men som vi aktivt har fremmet sammen med de andre nordiske land. Og jeg må si det reiser visse spørsmålstegn ved om dette er godt i samsvar med den enstemmige innstilling komiteen avgav, som bl.a. Buttedahl refererte til, når det gjelder importspørsmålet, der vi ikke har sluttet oss til en generell reduksjon av importvernet, men spesielt for produkter fra utviklingsland, som er noe annet. Og at det her har oppstått uklarheter, er nokså åpenbart, fordi vi har gått sammen om et forslag som det virker som de nordiske land har ulik forståelse av. Ifølge en norsk avis som vanligvis er godt orientert og dokumenterer sine påstander, nemlig Klassekampen av 2. februar, sier den svenske departementsråd Stefan de Maré i det svenske Jordbruksdepartementet:

> "Det nordiske forslaget måtte - dersom det ble vedtatt - sjølsagt gjelde også alle de nordiske land. I Sverige ville det innebære reduksjon i den totale støtten og en liberalisering av importvernet. Det samme skulle gjelde også i Norge."

Så blir han spurt om det er mulig å opprettholde dagens nivå på landbruksstøtte og importvern, og til det svarer han kategorisk nei.

(KML)

Dette er altså den svenske beskrivelsen av det felles forslag. Men landbruksministeren har i sitt svar til Gjønnes sist onsdag nokså klart en annerledes forståelse av dette, når hun bl.a. sier:

> "Norge har dermed som utgangspunkt at det er opp til hvert enkelt land å føre den landbrukspolitikken som en finner formåls-tjenlig, gitt at effekten av denne ikke går utover internasjonale forpliktesler som dette land har påtatt seg."

Det virker altså på meg som om de nordiske land har fremmet forslag de har en høyst ulik forståelse av. Det gis innad i Norge inntrykk av at vi kan føre videre den landbrukspolitikk vi ønsker. De vi fremmer forslag sammen med, har derimot en annen fortolkning av det felles forslag. Her har en etter min mening kommet opp i en rotete og uklar situasjon. Hvis det er slik at det en er blitt enige om i Uruguay-runden og det felles nordiske forslag betyr en nedbygging av importvernet generelt, kan en like godt si det. Og hvis det ikke betyr det, finner jeg det vanskelig å forene med GATT-rundens målsettinger, som vi sluttet oss til i 1986, og det nordiske forslaget av 1987, som vi har vært med aktivt å fremme.

Jeg forstår at under og etter Montreal-møtet er begrepet frys blitt det sentrale, altså en frys av støtteordninger og subsidier, som jo er noe annet enn en reduksjon, som egentlig var målet. Hvordan står frys i forhold til det nordiske forslag vi har vært med på å fremme der vi har gått inn for "umiddelbare og langsiktige tiltak for å redusere de former for jordbruksstøtte som har mest negativ innvirkning på handelen"?

Kunne Balstad informere litt mer om det nordiske forslag på det punkt og frysforslaget som det nå ligger der, som det ikke ble enighet om i denne omgang, men som jeg skjønner er det mest aktuelle konsept?

(KML)

CARL I. HAGEN: Jeg vil ikke gå inn på det som har skjedd tidligere i debatten, men se litt på hva som bør være vår politikk i tiden fremover. Jeg vil bare si, for balansens skyld, at vi synes det er fornuftig om Regjeringen arbeider for gradvis reduksjon av importvernet, for en endret produksjonsmålsetting og for friere markedsadgang basert på gjensidighet også for landbruksvarer. Det betyr en reduksjon i subsidiene til landbruket, og at man legger forholdene mer til rette for at handelen med landbruksvarer blir noe mer lik handelen med andre varer i tiden fremover. Jeg støtter det gjerne hvis Regjeringen viser bestrebelser i den retning. Det er viktigere enn å diskutere hva man mente for en tid siden.

HARALD U. LIED: Jeg kan bare kort si at det er klart at norsk landbrukspolitikk etter hvert vil komme sterkere og sterkere inn i internasjonal politikk. Det er nyttig, tror jeg, at man får forståelsen av at dette er en realitet man må forholde seg til.

Når det gjelder importvern i Norge, vil jeg peke på at Norge har en selvforsyningsgrad som er så lav som 50 pst. Det er ikke mange andre land som har så lav selvforsyningsgrad. Det bør være et sterkt argument for Norge for å beholde importvernet for norsk landbruk i størst mulig utstrekning. Men dette må være gjenstand for forhandlinger man må forholde seg til.

Så til om man har forholdt seg riktig ved Innst. S. nr. 253 for 1987-88. Jeg tror man der fikk et mandat som var riktig å stå på, og man får i forhandlinger forsøke å oppnå best mulig resultater. Men det viktigste argument etter min oppfatning må være at Norge er et land med meget lav selvforsyningsgrad, og alle land bør ha krav på et visst minimum av selvforsyning. Det bør markedsføres som et internasjonalt argument.

Nå har mange gitt uttrykk for at det er forskjell på landbrukspolitikken i de nordiske land. Det er riktig. Det er en betydelig forskjell på landbrukspolitikken i Norge, Sverige, Danmark og Finland. Men det er av de elementer man er nødt til å ta hensyn til i det nordiske samarbeid. Jeg vil ikke komme med flere merknader før jeg har hørt Balstads kommentarer til de innlegg som er kommet herfra.

(KML)

LIV AASEN: I Innst. S. nr. 253 for 1987-88, som jeg var saksordfører for, står det på side 6, i sammendraget av meldingen, noe jeg føler trang til å understreke:

> "Det understrekes i denne forbindelse at jordbruksforhandlingene under Uruguay-runden vil bli en utfordring og en vanskelig balansegang for Norge. Det tas imidlertid til orde for at Norge er villig til å gjøre visse innrømmelser m.h.t.import og eksportstøtte, for derigjennom å styrke GATTs regelverk og bedre forholdene på verdensmarkedet."

Det var det generelle utgangspunkt når det gjaldt jordbruket og importrestriksjoner i den forbindelse.

Jeg er imidlertid helt enig med Johan Buttedahl i at man naturligvis skal se både meldingen og innstillingen i sammenheng. Vi sier i komitemerknadene bl.a.:

> "Imidlertid mener komiteen at det bør vurderes om ikke Norge kan gi visse konsesjoner for importen og fortsatt greie å ivareta de hensyn som ligger bak importvernet for jordbruket."

I dette ligger det ikke at komiteen har gått inn for et status quo. I denne komiteinnstilling ligger også muligheter for en utvikling, og vår komite ser på dette i en litt videre sammenheng enn landbrukskomiteen. Det er da også vår oppgave å se det i en større helhet. Debatten har dessverre kanskje blitt litt for mye fokusert på jordbruk uten at man ser det i en større sammenheng. Det tror jeg heller ikke jordbruksinteressene er tjent med. Jeg vil derfor be om at man, når man siterer fra komiteinnstillingen, også har i minne at vi i den viser forståelse for at det er nødt til å skje en viss utvikling.

Buttedahl har imidlertid rett i at man også skal ha som siktemål å ivareta de hensyn som ligger bak importvernet for jordbruket. Men ingenting ligger fast og skal følges akkurat slik det er pr. i dag. Man er nødt til å komme fram til andre løsninger. Og her savner jeg fra enkelte hold i vårt eget samfunn en viss forståelse for at det må komme en nyordning.

(KML)

KOMITEENS LEDER: Det er stilt interessante spørsmål om forholdet mellom komiteuttalelser i innstillingen og det som senere er utført fra Regjeringens side. Jeg henviser her særlig til spørsmål fra Buttedahl og Bondevik. Jeg går ut fra at handelsministeren vil kommentere dette. Det er klart at det er av prinsipiell viktighet at det er et samsvar mellom de signaler som er gitt, og den politikk som blir utført. Jeg skal derfor ikke gå nærmere inn på det nå, men jeg føler trang til å følge opp i noen grad det Liv Aasen var inne på, nemlig at dette er en del av et vesentlig større hele. Det er grunn til å frykte at det er slik i verdenshandelen at enten blir den liberalisert eller så vokser proteksjonismen. Det er veldig vanskelig å opprettholde en stabil tilstand. Jeg er engstelig for at et eventuelt sammenbrudd i den pågående runde, eller meget magre resultater, kan slå tilbake i form av voksende vanskeligheter for frihandelen. Det ville være ytterst uheldig, selvfølgelig i høy grad for Norge, men også for verdensøkonomien i det hele, og kanskje i særlig grad for utviklingslandene.

Jeg vil bare legge til, i oppfølgelsen av Liv Aasens innlegg, at vi må passe svært nøye på at ikke Norge bidrar til at det ikke kommer skikkelige resultater ut av denne runden. Selvfølgelig må vi under denne avveiningen ta viktige hensyn både til norsk landbruk og til det som er uttalt i tidligere stortingsinnstillinger. Men alt dette må gjennomføres under hensyntagen til de bredere målsettinger som også foreligger.

Jeg er enig i at det her bør være klarhet. Hvis Regjeringen finner at tidligere signaler av en eller annen grunn ikke kan følges, får man heller komme hit med det og drøfte de avveininger som skal foretas. Jeg føler trang til å understreke at etter mitt syn er u-landene i særlig grad i faresonen her. Det henger ikke bare sammen med landbrukshandelen direkte, men også med det enorme gjeldsproblemet. Hvis man ikke her får en ordning som tillater voksende eksport fra u-landene i sin alminnelighet, som følge av en generell liberalisering av verdenshandelen, kan skadevirkningene bli alvorlige. Det er en viktig sak vi holder på med, og med all mulig respekt for de berettigede spørsmål som her er stilt, må vi huske at de videre hensyn hele tiden må være under overveielse.

ASBJØRN SJØTHUN: For min del, sett ut fra et landbrukspolitisk synspunkt, synes jeg det er betryggende at produksjonsmålet og bosettingsmålet er sterkt understreket fra Regjeringens side, og at det vil være et utgangspunkt i arbeidet for å få til enighet under Uruguay-runden.

(KML)

Buttedahl pekte på at det tredje hovedmål, inntektsmålet, ikke var med. Selvfølgelig er det viktig, men det er vel antakelig ingen regjering som i framtiden vil opprettholde et produksjonsmål og et bosettingsmønster uten at den vil sørge for at de som skal produsere varene, får en inntekt som er rimelig til dette arbeid. Det er et innenrikspolitisk spørsmål som vi skal løse. Jeg synes ikke det er riktig at det blir trukket inn i diskusjonen under forhandlingene i Uruguay-runden. Det ligger der likevel.

Vi er innstevnet i et panel med USA, og vi må ikke tape av syne det enkle forhold at resultatet av paneldebatten vil ha sterk innvirkning på hvilke neste skritt som må tas fra norsk side under de forhanldinger som skal foregå i april.

Noen har forsøkt seg på å beskrive den forhandlingssituasjon man kan være oppe i til enhver tid, og har også kommet inn på importvernet, slik det praktiseres i dag i Norge innen norsk landbruks-politikk, og som i og for seg ikke behøver å være noen hellig ku i framtiden. Det som er viktig, er at vi får en ordning som ivaretar de norske landbrukspolitiske interesser. Om vi får en litt annen mal for importvernet enn i dag, tror jeg vi må finne oss i å justere oss etter det.

Andre har også forsøkt å beskrive denne situasjon. Jeg tar ikke Klassekampen til inntekt, men jeg tenker på tidligere generalsekretær i Norges Bondelag, Hans Haga, som også har vært inne på at man kan komme opp i en situasjon hvor vi må få en endring av importvernet slik det praktiseres i dag. Hans grundige beskrivelse, som var gjengitt i Nationen for litt siden, har man gått veldig stille forbi i den alminnelige debatt.

Bondevik må gjerne påberope seg Klassekampen som et sannhetsvitne i denne forbindelse. Klassekampen er vel grei nok, men det er merkelig at Klassekampen og svenske embetsfolks uttalelser blir tillagt større vekt enn et norsk regjeringsmedlems svar i Stortinget. Men det får så være.

Poenget med denne kommentaren - jeg har ikke noe spørsmål - er bare å si at jeg har det bestemte inntrykk at Regjeringen med full tyngde ivaretar de norske landbruksinteresser ut fra den til enhver tid foreliggende situasjon på best mulig måte. Jeg forstår at alle ikke kan være med på å underskrive det. Det gjør at man vil forsikre seg om at enhver setning i en

(KML) innstilling blir fulgt. Men så langt synes jeg at Regjeringen og Regjeringens medlemmer fortjener honnør for det arbeid som pågår i en vanskelig situasjon.

KOMITEENS LEDER: Som videreutvikling av tidligere praksis tillates en liten replikk, idet jeg tillater meg å gjøre oppmerksom på at det er ingen velgere til stede.

ASBJØRN SJØTHUN: Og så er det noen som ikke skal gjenvelges!

KJELL MAGNE BONDEVIK: Sjøthun hadde nok overlevd dette også!

Bare en kort replikk: Klassekampen vil jeg anbefale flere å lese. Den har mye godt stoff og har visst å kunne dokumentere det.

Så til den svenske embetsmann: Det er ikke spørsmål om hvem en har mest tillit til her, men det illustrerer at det er åpenbart at Norge og Sverige har høyst ulik forståelse av et felles forslag. Det viser at det er en uklar og rotete situasjon.

KOMITEENS LEDER: Lederen har observert at Sjøthun ikke føler behov for duplikk og gir ordet til handelsministeren.

STATSRÅD JAN BALSTAD: Siden de fleste har vært inne på det samme, tror jeg jeg prøver å ta det i sammenheng. Jeg vil starte med å si at det er helt klart for oss at meldingen og innstillingen må ses i sammenheng. Som en sidebemerkning må jeg si at jeg har gått med de to dokumentene i vesken i mange måneder.

KOMITEENS LEDER: Har du lest dem også?

STATSRÅD JAN BALSTAD: De er blitt nokså slitt etter hvert! Etter å ha lest dette meget grundig, er det nemlig min overbevisning at meldingen legger et grunnlag som komiteen slutter seg til, men jeg vil mene at komiteen med den setningen Liv Aasen siterte, faktisk går noe lenger enn Regjeringen.

(GSR) Jeg nevner dette fordi jeg bestemt mener at alt det arbeid som har vært gjort fra Regjeringens side i forbindelse med Punta del Este-mandatet, det nordiske forslaget, forberedelsene til Montreal og mandatene som foreligger i forbindelse med arbeidet som skal skje i Genève - vi har hele tiden hatt kontinuerlig kontakt med Landbruksdepartementet om dette - ligger innenfor rammen av det som innstillingen og meldingen legger grunnlaget for. Så dette har vært den grunnleggende holdning hele tiden, men det kan innimellom ha kommet ut informasjon som kan virke skiftende. Dette må ses i sammenheng med at dette er en forhandlingsrunde, og det er skiftende meninger om hvordan dette skal løses, og derfor må norsk informasjon bli noe skiftende. Dessuten har jeg personlig opplevd at det ikke er så mange som vet hva GATT er, og det har nok også sammenheng med at informasjonen ikke alltid er helt presis.

Når det gjelder noe av det som er nevnt i forbindelse med Sverige, må jeg si at det jeg opplever, er at det grunnlag som vi har lagt gjennom melding og innstilling, står fast. Men det som er problemet vårt, er at alle de andre landene beveger seg i den retningen som en kan si den internasjonale situasjon tilsier. Det gjelder også Sverige, og det gjelder sågar Finland. Vi opplevde før vi skulle reise til Montreal at vi hadde vårt standpunkt klart, som vi redegjorde for her, men at til og med finnene ville unngå å presisere at det var "frys i reelle termer" for å ha noe å gå på i Montreal. En kan se at det har vært en bevegelse i nesten alle andre land, mens vårt grunnlag har ligget fast, og det mener vi også at det er vår plikt å kjøre fram.

Når det gjelder argumentene som har vært framme her om dette med selvdekningsgraden og vår import, så har det vært utnyttet for det det er verdt. Det er de sterkeste argumentene vi har. I tillegg vil jeg si at i forbindelse med diskusjonene vi har hatt i Norden om forberedelsene til det som skal skje i Genève, har vi gjort svenskene oppmerksom på at det er vi som foretar vurderingene i forhold til norske regler og norsk politikk - og ikke svenskene. Det har vi gjort helt klart overfor svenskene. I disse sammenhengene vil det naturligvis være nasjonale vurderinger som ligger til grunn i forhold til det nasjonale regimet.

Jeg behøver vel ikke si at jeg er enig i en god del av det som har vært sagt, og jeg har bare prøvd å presisere de ting som jeg føler at det er viktig å presisere. Noe som kanskje er litt viktig, er den seneste utvikling i panelsaken. Vi har som vanlig kommentert vår del av panelet, den beskrivende delen. Vi har kommet med visse kommentarer til det, mens

(GSR) amerikanerne har gjort noe som er helt unikt, som er helt uvanlig, de har kommet med en betydelig kommentar til den norske beskrivelsen, og det kommer antakelig til å føre til en ny runde og sannsynligvis til at hele panelet blir utsatt, og at vi ikke får de resultatene i april som vi hadde forutsatt, men at det kan gå enda lenger tid før resultatene her foreligger.

JOHAN BUTTEDAHL: Jeg må bare få si at jeg synes handelsministeren nå kom med et meget oppsiktsvekkende utsagn ved å si at utenrikskomiteen går lenger enn det Regjeringen la opp til i stortingsmeldingen. Det som er en realitet når en leser innstillingen slik den foreligger - jeg mener å kunne vite hva som står i den innstillingen for mange av de setningene har jeg forfattet selv - er nemlig, slik fru Aasen sa, at Norge kan gi visse konsesjoner for importen. Men det skal gå på ulandene, og det vet fru Aasen og samtlige i komiteen. Det er det som ligger til grunn for den merknaden, og hvis man leser merknaden, ser man ganske klart at det er det som er grunnlaget.

Jeg synes ikke det er behov for noen diskusjon om det, for jeg må da si at komitebehandling er problemfylt hvis man i ettertid skal få diskusjon om merknaden etter en grundig drøftelse i det utvalg som komiteen hadde, og hvis konklusjonene og forståelsen skulle trekkes i tvil. Det er ikke nødvendig med videre drøftinger om det. Jeg vil overfor handelsministeren gjerne ha presisert dette, siden han har lest disse dokumentene som ligger i hans dokumentmappe.

Jeg vil videre få si at når det blir hevdet at man må se dette i et større hele, er naturligvis også jeg innforstått med det. Jordbrukspolitikk og importvern er ikke noen altoverskyggende del i vår handelspolitikk, men jeg kan ikke akseptere at det skal være døråpneren, at jordbruket skal brukes som en døråpner for at andre ting skal falle på plass. Jeg sa også i et tidligere møte i komiteen, og det gjentar jeg i dag, at jeg synes det er bekymringsfullt hvis det inntrykk skal festne seg at Regjeringen og deler av Stortinget betrakter jordbruksvarer, økt importvern og liberalisering som en døråpner for løsninger på andre handelspolitiske spørsmål.

Helt til slutt: Jeg vil be om at de forhold som er trukket fram, blir vektlagt fra handelsministerens og Regjeringens side under de videre forhandlinger. Norsk jordbruk må få de løsninger og de garantier som er nødvendig for at vi skal få en klar nasjonal landbrukspolitikk som er basert på de vedtak og synspunkter som ligger i Stortinget.

(GSR)

EINAR FØRDE: Når det gjeld diskusjonen om kva ein har sagt i innstillinga, og kva ein ikkje har sagt, begynner dette å få litt preg av diskusjon mellom skriftlærde. Eg vil generelt rå Buttedahl til når han neste gang siterer, å ta med den første og viktigaste setninga. Det gjorde han ikkje i sitt første innlegg. Det var ein påfallande sitatbruk.

Så vil eg seie at sjølv om ein les den første setninga slik at den berre går på u-land, representerer den heilt klårt ikkje å gå kortare enn Regjeringa. Eg kan ikkje skjøne at ein kan lese den annleis enn at den går lenger. Dersom det er slik at Buttedahl er innforstått med at ein går lenger enn tidlegare når det gjeld import frå u-land, vil eg seie at det er eit gledeleg resultat av denne handsaminga. Det har eg ikkje oppfatta som situasjonen tidlegare, men dersom det er det som har vore Buttedahls intensjon med å skrive inn dette, vil eg seie at vi gjennom denne handsaminga har kome noko nærare enn det vi har vore før, det vi ser som eit sannsynleg utfall av GATT-runden. Eg for min del legg ikkje avgjerande vekt på denne diskusjonen. Eg vil seie at det kan ikkje vere tvil om at det Regjeringa har gjort til nå, har hatt solid dekning både i Stortingets handsaming og i tidlegare møte i denne komiteen.

Eg må igjen minne om at det vi er oppe i, er ein forhandlingssituasjon, at desse forhandlingane må skjøttast av Regjeringa, og der ein heile tida vil måtte vurdere skiftande situasjonar. Så vidt eg kan skjøne, er det ikkje noe av det som er kome fram, som bryt avgjerande med det Regjeringa heile tida har presentert for denne komiteen.

Eg har berre lyst til å gjere eit forsøk på at vi kan bli einige om iallfall verkelegheitsoppfatninga av denne saka. Både Buttedahl og Bondevik gjorde det til eit viktig punkt at Norden hadde vore pådrivar og initiativtakar. Eg vil berre høyre om det ikkje er slik at vi kan bli einige om følgjande, nemleg at dei viktigaste og større landa i GATT-samarbeidet nå driv på for ei sterkare ytterlegare liberalisering av handelen og for nedbygging av nasjonale gjerde omkring jordbruket - for øvrig også på andre felt - og at dei nordiske landa saman har forsøkt å moderere dei standpunkta som dei viktigaste landa i GATT har hatt på dette punkt. Eg meiner ein ikkje med nokon rett kan kritisere Regjeringa for så å seie i dei internasjonale samfunna å ha tatt initiativ som går på tvers av norsk jordbrukspolitikk. Det ein kan kritisere Regjeringa for - hvis ein vil gjere det - er at Regjeringa ikkje har stått hardt nok på for norske særstandpunkt i den internasjonale samanhengen som vi i dag taler om. Ein kan kanskje også kritisere den for at den ikkje har tatt ein konsekvens som ligg snublande nær å bryte den nordiske einskap på dette

(GSR)

punkt. Da må eg minne om - særleg fordi Buttedahl og Bondevik er varme tilhengjarar av nordisk einskap - at det nordiske samarbeidet innan GATT har betydeleg substans og har hatt det i mange år. Det er eit samarbeid som er naturleg fordi dei nordiske landa har så sterke felles interesser. Dette nordiske samarbeidet har vore avgjerande viktig for å ivareta det faktum at Norge gjennom mange år generelt har hausta store nasjonale fordelar gjennom GATT-samarbeidet. Eg vil for min del sterkt fråråd at ein på dette eine punktet, som knapt nok totalt sett kan seiast å vere det viktigaste i norsk nasjonal interesse, skal bryte ut av det nordiske samarbeidet - det er eit viktig punkt - og så forsøke å halde det saman på andre område. Eg vil sterkt tilrå at eit GATT-samarbeid framleis så langt det er mogleg, tilstrebar eit nordisk samarbeid.

Elles vil eg igjen konstatere - slik for så vidt leiaren har gjort - at dersom vi ser på kva totale interesser som her er involverte, og kva interesser vesle Norge, eit lite land som Norge, har i at intensjonane bak GATT-samarbeidet, slik det har vore utforma gjennom år, er blitt førte vidare, er det eit lyspunkt at det ikkje er nokon som i denne spesielle saka som vi diskuterer i dag, har meint at ikkje Norge framleis skulle forfølgje liberaliseringa av handelen internasjonalt, og at Norge framleis skulle vere så å seie ein av dei heilhjarta støttespelarane bak GATT-runden. Det ser eg for min del som eit lyspunkt.

JOHAN BUTTEDAHL: Kan jeg få replikk til Førde?

KOMITEENS LEDER: Lederen synes det er passende at Buttedahl får replikk.

JOHAN BUTTEDAHL: Førde kom med et angrep som jeg ikke kan akseptere, nemlig at jeg har forsøkt på sitatfusk når det gjelder det jeg siterte fra innstillingen. Når jeg i sammenheng med det jeg siterer, forklarer hva dette innebærer, vil jeg ikke akseptere at det blir framstilt på en uriktig måte.

EINAR FØRDE: Eg har aldri brukt ordet sitatfusk. Eg har berre sagt at dersom ein vil sitere kva komiteen har sagt om dette, var det ein påfallande måte å sitere på slik Buttedahl gjorde. Dersom ein har tenkt å sitere frå eit avsnitt, må det vere riktig å begynne med den

(GSR) første setninga i avsnittet, som er den viktigaste substansielle setninga for innhaldet. Det er berre eit råd for den framtidige debatten.

KOMITEENS LEDER: Det er nå konstatert at dette bare var et råd. Det er vel ikke sikkert at han var oppmerksom på det i utgangspunktet. Men jeg vet ikke om noen av herrene kunne være så snill å sitere dette, så vi vet hva vi nå snakker om. -

EINAR FØRDE: På side 13, første spalte, andre avsnitt står det, og Buttedahl begynte å sitere midt i avsnittet. Eg meiner han burde ta med den første setninga i andre avsnittet.

HANNA KVANMO: Jeg mener man burde ta med siste avsnittet også.

JOHAN BUTTEDAHL: Det er mange gode råd her. Jeg avviste den sterke kritikken fra Førdes side på grunnlag av det jeg siterte, for jeg har sagt muntlig hva som står i innstillingen, og Førde kjenner innstillingen like godt som meg.

KOMITEENS LEDER: Lederen antar at denne siden av saken nå er tilstrekkelig avklart.

HANNA KVANMO: Jeg må si jeg ble forbauset over handelsministerens tolkning av det avsnittet som man nå siterer fra stadig vekk. Det er riktig at Regjeringen i meldingen har skrevet at man tar til orde for at Norge gjør

> "innrømmelser m.h.t. import og eksportstøtte, for derigjennom å styrke GATTs regelverk og bedre forholdene på verdensmarkedet."

Det var Liv Aasen som siterte dette i stad.

Men i svaret fra komiteen ligger det ja, men med sterke forbehold, nemlig at man skal klare å ivareta de hensyn som ligger bak produksjonsmålet og inntektsmål-settingen.

(GSR) Jeg må si som sant er, at jeg tror jeg er enig med Buttedahl når han sier at Regjeringen kanskje har strukket denne uttalelsen noe lenger enn den var beredt til å gjøre med hensyn til hva som står i innstillingen. Hvorvidt det er rett eller galt, skal jeg ikke uttale meg om. Men jeg vet at vi er inne i en tid hvor vi på mange områder er nødt til å omvurdere gamle standpunkt.

Stortinget har enstemmig sagt seg enig i at man skal prøve å tilpasse seg EF, og i den tilpasnings-prosessen vil det nok oppstå en god del slike problemer som vi her står overfor. Jeg har f.eks. ingen tro på at vi skal kunne beholde noen form for jordbruksstøtte til flatbygdene på Østlandet. Ved å tilpasse oss EF - eller gjøre som Høyre vil, bli innlemmet som fullt medlem - vil vi nok bli nektet den muligheten.

Det er en del rare ting vi kan observere når det gjelder det rent praktiske: Amerikanske epler fra California er dyrere i New York enn i Norge. Det må bety at man sannsynligvis subsidierer transporten, eller at man subsidierer på amerikanske hold på et eller annet vis, og at det ikke subsidieres i USA. Jeg kan tenke meg at uten subsidier blir de eplene ikke salgbare i Norge. Det er spørsmål om man ikke må tenke seg litt om i det såkalte eple- og pærepanelet - det er for øvrig et morsomt uttrykk. Det er også et spørsmål om vi ikke burde liberalisere importen av tomater, for den produksjonen vi har i Norge er meget energikrevende. Det ville være mer i samsvar med de målene som vi setter oss.

Det går ikke an i et møte som dette å gå nærmere inn på dette. Hvis Regjeringen vil ha en forandring, må de legge fram et dokument for Stortinget, slik at det går an å få diskutere dette.

HARALD U. LIED: Kan jeg få en replikk til fru Kvanmo?

KOMITEENS LEDER: Lederen antar at en bør tilstrebe å begrense replikkadgangen til de tilfellene hvor det foreligger angrep på eller merknader til annet medlem, og jeg kan ikke se at det foreligger her. Jeg tegner Lied på talerlisten.

(SL) KJELL MAGNE BONDEVIK: Først - for de komitemedlemmer som ikke sitter med innstillingen: Det avsnittet i innstillingen som Førde viste til, lyder:

> "Imidlertid mener komiteen at det bør vurderes om ikke Norge kan gi visse konsesjoner for importen og fortsatt greie å ivareta de hensyn som ligger bak importvernet for jordbruket. Komiteen går ikke inn for en generell liberalisering av importvernet, fordi dette ville føre til økning av importen fra industriland til skade for norsk jordbruk. Det bør derimot arbeides videre med mulighetene for tiltak som kan øke importen av varer fra u-land, og at dette skjer uten konflikt med norske produksjonsmål med et varespekter som også passer u-landene."

Jeg har vanskelig for å se at dette går lenger enn meldingen, som det har vært hevdet fra arbeiderpartihold her.

Det andre: Jeg spurte handelsministeren i stad om forholdet mellom det nordiske forslaget av 1987 og fryskonseptet, som jeg skjønner er det mest aktuelle nå. Hvis handelsministeren kunne gå litt mer inn på det, ville jeg sette pris på det - da også med tanke på det Førde sa, at de nordiske land i realiteten vil moderere det de andre større land i GATT jobber for på dette felt. Jeg har litt vanskelig for å se at det norske forslaget fra 1987 om

> "Umiddelbare og langsiktige tiltak for å redusere de former for jordbruksstøtte som har mest negativ innvirkning på handelen, dvs. særlig eksportstøtte" -

går lenger - etter det jeg kan forstå - enn det det var snakk om i Montreal om frys. Det er dette jeg synes er litt underlig. Det virker på meg som de nordiske land har vært en pådriver i retning av å komme i konflikt med norske landbrukspolitiske mål. Det er derfor jeg er ute etter å få en kommentar til forholdet mellom det nordiske forslag og frysforslaget. Det er selvsagt interessant, uansett i hvilken avis dette måtte stå, at det ser ut som svensk og norsk miljø som arbeider med disse spørsmål, har ganske ulik forståelse av et felles nordisk forslag. Så at det her er uenighet ute og går, hersker det ikke tvil om.

Når det gjelder spørsmålet om en har dekning i Stortinget, vil det først komme fram i det øyeblikk en har resultatet. Det er nevnt at en har dekning også i drøftingene i denne komite. Høyre og Arbeiderpartiet er en uimotståelig koalisjon, det har Førde rett i, men

(SL) det har vært tatt reservasjoner fra annet hold. Førde har rett i at vi må foreta avveininger i internasjonale forhandlinger med sikte på å få et best mulig sluttresultat. At det kan bli mye positivt ut av et resultat av GATT-runden, er det ingen tvil om. Og det er ikke om Norge skal slutte seg til et sluttresultat vi diskuterer. Det vi diskuterer, er hvorledes Norge skal opptre underveis for å få et sluttresultat som er mest mulig i samsvar med våre interesser på jordbrukssektoren. Jeg har forståelse for at Regjeringen må foreta en avveining. Men vår opptreden underveis må være slik at den er i best mulig overensstemmelse med norsk landbrukspolitikk, og at vi kan nå best mulig resultat.

KOMITEENS LEDER: Jeg har tillatt meg å tegne meg selv.

Jeg er enig i at det som er uttalt fra komiteen, må tillegges betydelig vekt av Regjeringen. Men i denne strengt lukkede forsamling kan en vel innrømme at det ikke er preget av noen lysende klarhet. Det gjelder flere komiteinnstillinger. Undertegnede er tilbøyelig til å anta at dette egentlig i sin tekst er noe mer restriktivt enn f.eks. Førde gav uttrykk for. Jeg vil imidlertid legge til at det ikke er slik at det som står her, har karakter av hellig skrift - hr. Bondevik må sikkert være enig i det?

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg trodde at når lederen var med på det, så var det nærmest det.

KOMITEENS LEDER: Dette er et utgangspunkt. Men formålet med denne komite er at vi skal ha et organ som kan følge opp og justere kursen ved behov. Dersom Regjeringen bringer en sak inn for denne komite for kursjustering eller fortolkning, står det denne komite fritt å mene hva den vil i forhold til tidligere uttalelser av "den innskrenkede komite". Dersom medlemmer av denne komite finner at det som skjer her, går for langt i forhold til hva Stortinget i plenum tidligere har hatt grunn til å regne med, har man bestemmelser i reglementet om at man kan forlange at saken blir bragt inn for Stortinget. Det er nok at fire medlemmer forlanger dette, og det vil vanligvis være lett å oppnå et slikt antall. Men jeg vil anta at det som regel vil være hensiktsmessig at vi diskuterer disse sakene i denne komite før eventuell ny behandling i Stortinget, slik at vi kan drøfte på kammerset hvorledes vi best kan ivareta nasjonale norske interesser.

(SL) Jeg tror det er svært viktig at vi diskuterer disse spørsmål underveis. For jeg regner en norsk forkastelse av et sluttresultat som en høyst akademisk tankegang. Det vil da være så mange interesser knyttet til det at det vil være bortimot umulig for Norge å foreta en kursendring på det stadium.

HARALD U. LIED: Jeg synes debatten har avklart situasjonen når det gjelder det grunnlag Regjeringen skal arbeide videre på. Men jeg vil bare for referatets skyld ha kommentert en uttalelse fra Hanna Kvanmo, som antydet at eventuelt EF-medlemskap i fremtiden vil utslette landbruket på Østlandet. Jeg tror ikke det er en riktig vurdering.

HANNA KVANMO: Jeg sa ikke utslette. Jeg sa at man ikke vil kunne subsidiere det.

ASBJØRN SJØTHUN: I den grad det skulle være nødvendig å bruke den norske selvforsyningsgraden i den videre debatt, tror jeg det er nødvendig å oppdatere en del tall i forhold til det en hittil har operert med for selvforsyning av jordbruksvarer. Jeg tror jeg vil reservere meg mot prosenten 50. Vi har ikke 50 pst. selvforsyning av jordbruksvarer. Den er betydelig lavere. Men inkludert fisk kan den nok være 50 pst., eller kanskje mer. - Dette bare som en forsterkning for handelsministeren i hans videre drøftinger.

EINAR FØRDE: Eg vil berre konstatere at det er forskjell mellom den virkelighetsoppfatninga Bondevik nå skildra, og den som eg heile tida har hatt. Eg vil også oppmode handelsministeren om å svare på det spørsmålet som Bondevik har stilt om dette. Etter alt eg veit om dette, meiner eg at førestellinga om at Norge her er ein pådrivar i forhold til USA, i forhold til EF og i forhold til u-landa ikkje kan vere korrekt. Eg vil også gjerne i den samanhengen sitere noen setningar frå den innstillinga som vi her snakkar om, som framleis ikkje er kontroversiell, men som det - slik debatten har gått - er viktig å streke under:

> "Komiteen er enig i at Norge opptrer i fellesskap med de øvrige nordiske land for å kunne påvirke utformingen og praktiseringen av GATT-regelverket i størst mulig grad. Komiteen vil understreke at det veletablerte nordiske samarbeidet i GATT har vært og vil være i Norges interesse."

(SL) STATSRÅD JAN BALSTAD: Den situasjon som vi nå har i Norden, med det svenske standpunkt - det har både Norge og Finland gjort oppmerksom på overfor Sverige - kan skape vanskeligheter for det nordiske samarbeidet. Men så har vi alle de andre forhold, som bl.a. Førde nevner, som også Sverige må ta hensyn til, for Sverige er også interessert i at det nordiske samarbeidet fungerer på andre områder. Så det blir en avveining. Det er en vanskelig situasjon vi har der.

Når det gjelder det nordiske forslaget fra 1987, kan jeg nevne for Hanna Kvanmo at de amerikanske eksportsubsidiene beløper seg til 20 milliarder amerikanske dollar, så det er ikke så rart at amerikanske epler er billigere i Oslo enn i New York. Det har også sammenheng med det nordiske forslaget som ble nevnt, der Norden var ute etter å legge begrensninger på eksportsubsidiene nettopp for å unngå at man fikk problemer bl.a. i våre land. Så det fryskonseptet som ble utviklet foran Montreal-midtveisvurderingen, hadde altså ikke noe med det nordiske forslaget å gjøre. På det tidspunktet da det nordiske forslaget ble utviklet, var frysproblemstillingen ikke inne i bildet. Det ble altså utviklet foran Montreal-møtet, og var det vi kom fram til i Norge, og som også Norden etter hvert sluttet seg til, men med en litt mindre presis formulering enn den vi i utgangspunktet hadde. Det er altså ikke noen sammenheng mellom de to tingene. Det nordiske forslaget ble oppfattet fra vår side først og fremst rettet mot eksportsubsidiene, i tråd med mandatet fra Punta del Este.

Ellers har jeg lyst til å si at de resultatene som vi kommer fram til til syvende og sist, naturligvis vil måtte forelegges Stortinget. Det er vanlig praksis at det tas forbehold om Stortingets godkjennelse. Så resultatene av Uruguay-runden og midtveisvurderingen vil måtte forelegges.

Så var det det Buttedahl sa om å bruke landbruket som døråpner. Det som er problemet med hele Uruguay-runden og GATT-systemet, er at det er en stor forhandlingsrunde hvor alle land har sine interesser, og det kan være land som har sine interesser på helt andre områder, men som får innvirkning på landbruket, fordi at et land som har sine interesser f.eks. på immaterielle rettigheter, vil altså ikke gi noe på det området før en også har løst et annet. Hele denne forhandlingsrunden består i at alle land har sine interesser, og det må antagelig finnes løsninger på alle de fire områdene som står igjen, for at både landbruket og de andre tre områdene skal falle på plass. Man forhandler ikke bare om landbruket. De andre elementene ligger inne i forhandlingsrunden samtidig. Her kommer bl.a. hensynet til utviklingslandene inn i bildet.

(SL) Til slutt vil jeg igjen presisere at de nyansene som vi har diskutert her av hva som måtte ligge i disse to dokumentene ikke har hatt noen avgjørende innflytelse på Regjeringens opplegg, det har vært det vi har følt har ligget i dem mer generelt. Vi har ikke finlest formuleringene og prøvd å tøye dem. Vi har prøvd å legge våre opplegg innenfor rammen av dette bildet, og den mener jeg at vi fram til i dag har ligget godt innenfor. Men det jeg har vært engstelig for, er at vi kan bli stående overfor en konsensus i Geneve som går lenger enn det vi har ønsket. Jeg hadde behov for å gi det signal at den situasjon kan oppstå, og at vi begynner å forberede oss på hvordan vi skal forholde oss til det så det ikke blir misforstått bl.a. i landbruket. Jeg tror vi stille og rolig må vurdere hvordan vi kan tilpasse oss en slik situasjon uten at det behøver å bli noe dramatisk i det.

KOMITEENS LEDER: Det er ikke flere som har bedt om ordet, og vi er ferdige med sak 1.

Sak nr. 2.

Eventuelt.

KOMITEENS LEDER: Er det noen som ønsker ordet under eventuelt?

HANNA KVANMO: Siden vi er samlet her og har utenriksministeren med oss, kunne det ikke da være godt om utenriksministeren sa noen ord om hva man akter å gjøre med Iran-saken?

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Etter at en attaché ved Irans ambassade ifølge media hadde uttalt at han måtte følge opp Khomeinys ord, kalte vi inn en representant for Irans ambassade. Møtet var fastsatt til i går formiddag. Vi fikk imidlertid så vite at ambassadøren, som er i Iran, gjerne ville komme selv, og hadde satt seg på flyet for å møte i dag i Utenriksdepartementet. Jeg vet ikke hva han vil svare, men vi vil gjøre det klart for Irans ambassadør at hvis det medfører riktighet at attachéen har sagt at han vil følge opp Khomeinys dødsdom overfor folk i Norge som utgir boken, er ikke det akseptabelt fra vårt synspunkt.

(SL) HANNA KVANMO: Jeg har et spørsmål til. Skal tro om ikke det kunne være profylaktisk behandling å sørge for at våre folk i Teheran ble flyttet over til Islamabad, slik at man stod fritt til å kunne bryte forbindelsene med Khomeinys regime hvis det skulle vise seg at dette virkelig blir nødvendig.

JOHAN BUTTEDAHL: Det var i samme forbindelse. Betyr det at det ikke blir utvisning eller tilbaketrekning, eller begge deler?

KOMITEENS LEDER: Det vi må regne med, er vel at iranerne med kraft vil hevde at de slett ikke har sagt det de har sagt, og det spørs om det da vil gjenstå noen utvisningsgrunn innenfor rammen av rimelig, normal diplomatisk oppførsel. Hvis de derimot fastholder attachéens uttalelser, er det kurant. Vi kan ikke ha noen som har lovet å være mordere her i landet som diplomater. Jeg tror imidlertid ikke det blir situasjonen.

Jeg gir ellers utenriksministeren ordet for å svare på spørsmålet om vår egen representasjon.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Først må vi få avklart de faktiske forhold, hva de mener og faktisk har sagt. Nå vet vi alle at det i Teheran er kraftig dragkamp mellom de ortodokse og de som vil føre en ny politikk. Det som er spennende, er at ambassadøren selv setter seg på flyet - han skulle ha vært i Iran mye lenger - og om det er et signal om i hvilken retning den dragkampen går i Iran.

Jeg har liten lyst til nå å ta noen avgjørelse om flytting fra Teheran til Islamabad før vi har vært igjennom denne avklaringen. Det tror jeg vi skal være i løpet av noen få dager.

KOMITEENS LEDER: Det er tydelig at utenriksministeren har alle muligheter for øye til enhver tid.

- Er det flere som ønsker å uttale seg om saken? -

Jeg legger for øvrig til at jeg går ut fra som en selvfølge at Regjeringen er såvidt klar over alvoret - dette er ganske farlig - at man gjør det som er nødvendig for å beskytte norske borgere.

(SL) UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Det er klart. Politiet er orientert og vil følge opp med de tiltak de anser nødvendig.

KOMITEENS LEDER: Men har man de nødvendige styrker? Man har "lang" hukommelse i Iran.

UTENRIKSMINISTER THORVALD STOLTENBERG: Ja, det har vi så langt.

KOMITEENS LEDER: Da har ikke flere bedt om ordet.

Før vi går, vil jeg minne om at den ordinære komite har et møte etterpå. Vi setter møtet til kl. 10.35, så har vi noen minutter imellom.

Møtet hevet kl. 10.30.